

Gabriel Alomar, del catalanisme al socialisme

Fèlix Villagrasa

Universitat de Barcelona
Facultat de Geografia i Història
Departament d'Història i Arqueologia
Carrer de Montalegre, 6
08001 Barcelona
fvillagrasa@hotmail.com

Catalina Moner i Jordi Pons, *Gabriel Alomar. Pedagóg, publicista, escriptor, poeta i polític*, Palma de Mallorca, Illa, 2017.

No ens trobem pas davant d'una biografia acadèmica exhaustiva de la qual calgui esperar que abordi amb gran profunditat i extensió de recerca l'anàlisi vital del personatge. No, el llibre consta tan sols de cent seixanta-vuit planes i la seva vocació és divulgativa, pedagògica. No endebades, Moner i Pons són professors amb una doble dedicació: a l'ensenyament secundari i a l'universitari en l'àmbit de les illes Balears. L'obra és expositiva, més que no pas crítica; de to neutre, a voltes gairebé asèptic, malgrat que el transcurs vivencial de Gabriel Alomar (Palma, 1873 — El Caire, 1941) fou d'allò més revoltat en alguns moments, com aquell de la seva joventut en què, orfe, es distancia de l'Església catòlica fins a adoptar un anticlericalisme ben característic del republicanisme d'esquerres i d'altres tendències més radicals. També s'hi troba a faltar més context del procés que l'anà allunyant del seu catalanisme inicial i del conreu de la seva llengua materna quan comença a invertir els seus esforços en l'acostament als centres madrilenys de poder efectiu i a la intel·lectualitat hispana, on sembla trobar-se més a gust que no pas a la sempre excitada i inaprehensible

VILLAGRASA HERNÁNDEZ, Fèlix (2018), «Gabriel Alomar: del catalanisme al socialisme». *Cercles. Revista d'Història Cultural*, 21, 207-210. ISSN: 1139-0158. ISSN-e: 1699-7468. DOI: 10.1344/cercles2018.21.1008. Data de recepció: 9/5/2018. Data d'acceptació: 22/6/2018.

Barcelona, la seva *alma mater* intel·lectual, però. Després de contribuir decisivament a separar l'ala esquerrana de la Lliga Regionalista, seguint els dissenys de la política moderna que arribava d'Europa va relativitzar el seu nacionalisme dins el marc més ampli del socialisme internacionalista fins a arribar a proposar que el Partit Republicà Català, que liderava amb Layret i Companys, s'integrés en la Tercera Internacional (1920). Pocs anys després promogué, amb Rafael Campalans, Marcellí Domingo i Serra Moret, la Unió Socialista de Catalunya, que presidí i orientà ideològicament. En va ser expulsat el 1932 quan l'USC establí rigor orgànic als seus membres. Més modernista que noucentista, Alomar no s'emmotllava bé a la disciplina de partit. A més, mostrà la seva oposició a la tramitació de l'Estatut d'autonomia que la República Espanyola havia promès a Francesc Macià a canvi de la seva renúncia a mantenir la proclamació de la República Catalana, que es volia confederada amb la resta de territoris ibèrics. Podria haver estat el preu que calia pagar a canvi d'aconseguir algun destí diplomàtic, l'anhel dels seus darrers anys.

Com diem, el 1904 Alomar havia tingut un paper essencial en la bipartició del bàndol catalanista, deslligant del possibilisme regionalista els elements més compromesos amb les noves formes polítiques de reforma social. Així, el republicanisme democràtic proposava substituir qualsevol projecte del catalanisme clàssic d'instituir un poder català dins la monarquia hispànica, utilitzant la mixtura complementària de la dialèctica materialista i un cert caire vagament llibertari. Es pretenia posar el moviment en contacte més directe amb l'obrerisme, al qual es volia guiar políticament per evitar que fos dominat per les alternatives radicals demagògiques i antiparlamentàries. Un dels efectes que va tenir aquest trencament va ser la col·lisió amb els sectors del catalanisme catòlic, i aquesta nova tendència, per demostrar la seva radicalitat, va esdevenir més anticlerical que no pas nacionalista, més crítica —en la línia de la dogmàtica esquerrana— que no pas aplegadora de sentiments en favor del catalanisme. Els

nacionalistes espanyols, tant si eren progressistes com si eren conservadors, inicialment jutjaren el catalanisme com un moviment reaccionari d'arrel carlina. Més tard, quan l'enfrontament entre dictadura i democràcia fou un fet, van saber burxar dins les diferències i inculparen els republicans de l'esclat d'una guerra que el nacionalisme espanyol —utilitzant els generals— havia provocat. Dretes i esquerres espanyoles van pouar en la manipulació del sentiment catòlic o anticlerical per atiar l'odi. Tots ells consideraven el catalanisme com una nosa per als seus projectes més o menys totalitaris, però sempre castellanocèntrics.

La seva conferència «El futurisme», del 1904, fou la propulsora d'aquell programa ideològic i cultural, i es confrontava —més per conflicte generacional que no pas programàtic— amb un modernisme sorgit de la Renaixença que l'esperit del temps semblava fer envellir prematurament. Tanmateix, Alomar no en renegava del tot, perquè considerava el Romanticisme de tot Europa el viver de tot el seu món. Veia en les arrels germàniques, reformistes, protestants, l'autèntic impuls de la modernitat: ciència, tècnica, indústria, civilitat, humanització de la natura, missió imperialista (dita civilitzadora), divinització de l'home en la seva voluntat de potència.

Davant d'això, el vell món rural, catòlic, paleoaristocràtic, estava encarcerat dins de presumptes estats nació procedents de l'absolutisme. Alomar no renegava de l'imperialisme com a sistema d'expansió de la «bona nova» futurista, però sí del xoc destructiu d'un poder sense grandesa que anorreava les formes precedents inadaptables. A Espanya li censurava la guerra d'Àfrica, li calia l'acció d'uns «aristarques» mesocràtics capaços de posar el país en el segle (influí fortament el noucentisme orsià). Però més endavant, paradoxalment, justificà el colonialisme d'Itàlia (articles al diari argentí *La Nación* entre el 1923 i el 1936), país del qual fou nomenat ambaixador durant dos anys.

Moner i Pons no analitzen de manera detallada cada episodi, però aporten la documentació i les referències escaients per il·luminar

alguns aspectes de la biografia humana, literària i política d'Alomar. Obren els camins per on es poden endinsar el lector curiós i l'especialista. És un llibre molt recomanable per a batxillers avançats, tant de les Illes com del Principat, i per a tothom que vulgui immersir-se en la vida i l'acció d'un dels homes polítics i intel·lectuals més influents del període que li va tocar viure. Tanmateix, l'especialista i el lletraferit d'alta gamma voldrien que aquesta obra només fos el preàmbul, ample i ben guarnit, d'un estudi més definitiu sobre l'obra i la significació pública de Gabriel Alomar, on ja podem incloure el treball espars d'Antoni Serra i el de Francesc Vilanova sobre els darrers anys a Egipte.